

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

«Адыгеим иныбжыкІэхэр»

Апэрэ республикэ форумэу «Адыгеим иныбжыкІэхэр» зыфилорэр тыгуасэ Мыекьюапэ щырагъэжъагъ.

Республикэм игурыт еджаплэхэм яклэлэеджэкІо, техникумхэм, колледжхэм, университетхэм ястудент 500-м ехъу, Іоф зышІэрэ ныбжыкІэхэр, ныбжыкІэ объединениехэмрэ общественнэ организациехэмрэ ахэтхэр ащ икызыэлухын хэлэжъагъэх.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхъэу Къумпыл Мурат, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, АР-м и ЛІышъхъэрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрације ипашъу Владимир Свеженец, АР-м гъэсэны-

А. Гусев.

гъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэ ипшъэрылхэр зыгъэцакІэу Евгений Лебедевыр, Адыгэ Республикэм ныбжыкІэхэм яІофхэмкІэ и Комитет итхъаматэу Максим Галушкинр, Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу Мамый Даут, общественнэ организациехэм япашъхэр, ныбжыкІэхэр Іофтхъабзэм хэлэжъагъэх.

Форумыр къызыэлухыным ыпэкІэ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхъэ Іофтхъабзэм хэлэжъэхэрэмрэ хъакІэхэрэмрэ закыфигъэзагъ. Къумпыл Мурат

Іофтхъабзэр зэхэзыщагъэхэм зерафэразэр къылуагъ, ныбжыкІэхэм я Урысые Союз и Адыгэ шъолъыр организацие республикэм иныбжыкІэ политикэ изехъан илахъышхо зэрэхішыхъэрэр хигъэунэфыкыгъ.

Адыгеим и ЛІышъхъэ мыщ фэдэ Іофтхъабзэхэм мэхъанэшхо зэралэр къыхигъэщыгъ, гъэпсын Іофхэм зэрэхэлажъэхэрэм пае ныбжыкІэ чанхэм зерафэразэр,

(ИкІэлух

я 2-рэ нэкІубгъом ит).

ЛэшІэгъу гьогу къакІугъ

Урысые физкультурнэ-спорт обществэу «Динамэр» зызэхашагээр ильэси 100 зэрэхурэм фэгъэхыгъэ лофтхьабзэ республикэ стадионым щыкӀуагъ.

Хяклэхэмрэ ащ хэлажьхэх-
рэмрэ шлуфэс кьарихыг Адыге-
им и Лышъхъу Къумпыл Мур-
рат. Республикэм и Лышъхъ
ипсалэ кызэрэщыхигъэшчы-
гъэмклэ, а организацие цлары-
лом гьогоу кыкӀугър тыхэгъгу
итарихь епхыгъ шыпкъуу щт.
Обществу «Динамем» Урысы-
ем спортмыклэ иамалэм зау-
шомбгъуным, щылэкӀэ-псзукӀэ
тэрэзым цыфхэр кыхэцгъэн-
хэм, ныбжьыклэхэр плугъэнхэм
ыкӀи цыфынхэ сауауныгъ гъпы-
тэгъным илахышо хишыхаг.

Зэрэхгээгү фэдэу дина-
мовцэхэм Хэггэгу зоошом
илъэхан ти Родинэ ишъха-
фитыныгэ кээухуэмэгэным,
зоож илъэхэм хыызэным,
зыпкэ игээуцожыггэным
ялахышхо хашыхагь. «Ди-
намэм» ыпугабэхэр зэрэду-
наеу цлэрыло шыхуугэх, плэ-
жыбыми ахэм шхэкэлэфешхо
афашлы.

«Непэкӓ Урысыем ишӓольыр
пстэуми юф ащызышӓрӓ уры-
сые общественнӓ-кӓэралыгӓ
спорт организации закӓоу «Ди-

намер» шьт. Шынэгьончэным
ыкй хэбзэухьумэным якулы-
кьухэм ялофышлэхэм спортым
ыльэныкьоклэ ухьазырыныгъэ
дэгьу ялэным ар фэлажьэ, клэ-
лэцлыкьухэмрэ ныбжьыклэхэм-
рэ жьугъэу зыхэлэжьэхэрэ
спортым нахь зиушьомбгуным,
апшэрэ гъэхьагъэхэр ашлын-
хэмклэ спортым зышъхамы-
сыжьхэу зишлэныгы, зыкула-
иныгы фэзыгъэорышлэхэрэм
ащ ифэмэ-бжьымэ ин атэхьэ.
Адгъэ Республикэм испортсмен
аныхь дэгьухэр «Динамэм»

**ХЭТЫХ», — кылуагъ Адыгеим
и Лышъхъэ.**

Къумпыл Мурат кызээр-хигъэщыгъэмклэ, спорт зэнэ-кыкыу зэфъэшхуафхуэ гъэхъа-гъэ хэлъуэ республикэм щы-кӀохэрэм спортыр зисэнэхат-ыкӀи ар зикӀэсэ цыфыбэ ах-лажьэ.

«Республикэм спортымкэ хэбзэ шлагъоу илэ хуыгъэхэр гъэпытэгъэнхэмкэ ыкӀи ахэм нахь заушомбгунымкэ, ныбжьыкӀэхэр нахьыбзу спортым хэзгъэнхэмкэ ащ ишлогъэшхо кэкӀло», — кылуагъ республикэм и Лышхъыз.

Джаж фэдэу мы лофтхьабзэм къеклолагъэхэм къафэгушылагъэх Адыгэ Республикэм хэгъэгү клоц лофхэмкIэ иминистрэу Олег Безсмельницыныр, муниципальнэу образованиеу «Квалэу Мыекъуапэ» ипачэ игуадзэу Юрий Томчак.

Ащ нэужым медальхэу «Динамэм» ия 100-рэ ильэс». «Динамэм» иветеран» зыфилохэрэр, обществом ищытхэу ыкIл ирээзныгъэ тхылхэр афэгъэшшоагъэх. КIэлэцIыкIу творчествомкIэ зэнэкъокъоу «Динамо» глазми детей» зыфилохэр шатекIуагъэхэм, Адыгъ республикэ организациеу «Динамэм» испартакиадэу 2022-рэ ильэсым щылагъэм шатекIуагъэхэми ахэр аратыгъэх.

Мы спорт мэфэкым куылыкыу зэфэшъхæфхэм язенэкъокъу хэр цыклуагæх: Калашниковым иавтомат избгърыхын-зехæл-хæхжын, зы лæмкæ килограмм 24-рæ змонтагъуæз гырыр лæт-гъэныр, клапсэр зепæкъудыи-гъэ-ныр, метрæ 1418-рæ къæчы-гъэныр, ац нæмыкæу футбол цыкълæмкæ зенæккъухэр. Ахэр зæрæкуагъэхэм фæгъæхыгъæ тхыгъæ я 8-рæ нæкубгом ит.

Хъульфыгъэхэм япшъэрылъ

Джарэуштэу ельытэ ильэс 43-рэ зыныбжь Максим К-м. Ар ильэсрэ ззэгыныгыэ шыклэм тетэу кьулыкьур ыхьынэу клэтхэгэ кьодыеу гуцылэгьу тыфэхьугь ыкли хэушхьафыкыгыэ дзэ операцием хэлэжьэнэу фаеу а унашьор зэришыгыэр кьытылуагь.

— Ушхъагъу гъэнфагъэ-хэм къапкъырыкIау мы лъэбкъур сшIыгъэ, — **къеIуатэ Максим.** — АпэрэмкIэ, тятэжъ пашхэхэр илIэс пчъагъэкIэ узэкIлэбжыкIм пIеу зэбн-ныгъэхэм джы къытырагъэзэ-жыгыгъэу къытпэуцух. Сиуна-гъо, сигупсэхэм ящылэныгъэ, ярэхатныгъэ, ти Хэгъагу ищынэгончъагъэ къэсылуху-нэхэм сыфхъазыр. ЯтIо-нэрэмкIэ, синыйбджэгухэм азыныкIор хэушхъафыкIыгъэ дзэ операцием щылэх. Сэ зыщырэхъат чIыпIэм сыщылэ-ным сезэгъырэп, джы тиехэм сагоуоцт. Ахэм зы сатыр сadyэтэным сызэгъушох!

Максим кызыэриуагъэмклэ,

хэбэгу клоц лофхэмкэ кьу-
лыкьум хэтыг, Чэчэн заом
хэлэжыагъ, пенсием щыл нахь
мышлэми, тидзэклолхэм акы-
гьуныр кьыхыхыг.

Зээгэыныгээкэ кэулы-
кэур зыхыхэрэм ахьэ ты-
нэу кэаратыхэрэм хэшлык
фырилэмэ ащ теупчыг. Мак-
сим джыри зи кэаратыгэгоп.

Ау иньбджэгоу мээ пчъа-
гъ хьугъу кьулыкьур зыхы-
хэрэм кьызэрэрауагъэмкIэ,
хэбзэгъуцуцгъэм кьызэрэди-
лпхьэрэм тетъу ахьэ тынхэр
зэкIэ мазэ къэс шокI имыIу
къаратых ыкIи нэмыкI соци-
альнэ фэгъэктэнэу яIэхэри
къафагъэцэкIэх. Тигушылэгъу
зыкIэтхэгъэ зэзэгъыныгъэр
зыхуыкIэ, ипенсие хэгъэхьон-
хэр илэштых.

Максим янэ-ятэхэр илэж-хэп, ау ишъхьэгъусэрэ иклэ-лэцлыкүйишрэ ежэштых.

— Тидзэколюхэм ягъэхьа-
гъэхэм сарэгүшхо. Теклю-
ныгъэр кыызэрэдэтхыштым
сицыхъэ тель! — кылуагъ
Максим.

ЛитературэмкІэ къахэщыгъ

Республикэм икъялэ шъхьалэ щеджэрэ Ксения
Атнишкинам литературэмклэ Урысые олимпиа-
дэу клэлэеджаклохэм азыфагу шызэхашагъм
апэрэу тейлонгъэ кышчыдыхыгъ.

Мэлыльфэгъум и 24-м кышы-
ублагъэу и 30-м нэс Москва
хэкум ар шыкӀуагъ. КӀэух зэнэ-
кӀокъухэм Урысыем ишӀольыр
зэфэшхьафхэм яеджэкӀо 317-рэ
ахэлэжыагъэх.

Я 19-рэ Мыекёпэ лицейм ия 11-рэ класс иеджаклоу Ксения Атишкынам урысые олимпиадэм ишъольыр ыкй муниципальнэ учугохэм литературэмклэ, инджылызыбзмеклэ ыкй урысыбзмеклэ шэныггэ дэгүүхэр къашиггэльтэ-гъуаггэх. Джэщ фэдэу пшээшэ-жъыр гъсэнэггэ гүпчэу «Полярис-Адыгея» зыфилорэм икружокэу «Классикэмрэ джырэ уахтэмрэ зылитературнэ здэгущылэггэу» зылтэм макло, ишэныггэхэм ашыггэхгэх.

Ксения Атнашкіна

«Адыгейм иныбжыкIэхэр»

(Иклэх).

ильэс кээс форумыр зэхачэнэу
зэрачыгугьырэр Къумпыл Му-
рат кылыагы.

«Гухэлышлоу шьуилэхэр кы-
жудэхэунхэмкэ непэ ээкэ
амалхэр шылх. Яамалхэм икбоу
зыккызыэрэгаэхынэу ныйжы-
клэхэр зэрэпылхэм, цыфхэм
яшлуагэ арагэкы зэрашлои-
гом мэхэнэшхо я. Шыэны-
гээм чанэу зыккызыэрэцагэ-
лэагэрэм пае ахэм лытэныгэ
афэтэшы. Тихвалэ итеплэ
нахышлу шлыгээнэм шэо чанэу
шухэлэжэ, тхиреспубликэ ифе-
дэ зыхэлэ юфхэм шьуапылэ»,
— кыылагэ Кэумпылэ Мурат.

Республикэм хэхьынгыэ
ышынымккэ ныбжыккэ дви-
жением мэхьанэшхо зэрлэм
кытегушылээ, Адыгейм и
Лышхыг республикэм ис ккэ-
лэцкыкхуэмрэ ныбжыккэхэм-
рэ лэпылэгыу зрафэхуэхэрэм,

ахэм гэсэсэньгээ дэгьу ягээгь-
тыгэнымкIэ, загээпсэфыным-
кIэ амалышлүхэр зэрарагээгь-
тырэр кыылуагь. Пандемием
илъэхан гуфаклохэм яшьип-
кээу Iоф зэрашлагьэр Къумпыл
Мурат агу кыггээкыжыыгь.
Республикэм ипашэ зэрэхигьэу-
нэфыкыгэмкIэ, Адыгейм иныб-
жыкIэхэр чанэу волонтер
Iофтхьабзэхэм ахэлэжыагэх,
шольыр «пIыжыхэм» ащылэ
врачхэм IэпыIэгьу афэхүүгэх,
кол-гупчэхэм яшьыпкээу Iоф
ащашлагь.

«Тинеушyrэ мафэ зыфэдэ-
щыр шоры зэпхыгэр. Гугу-
емылэу шүүчымыт, ти Адыгей
гупсэ хэхэоныгьэ ышыным
шуишыпкьэу шүүдэлаж. Гэх-
хьагэ хэлэу юф шушлэнэу,
теконьыгакэхэм шуакукьфэ-
клонэу сышүүфэляло», — кы-
лыгэ Адыгейм и Лышыхэ.

Форумым ипаштэу, ныбжыкIэ-

хэм я Урысые Союз и Адыгэ шольпыр организации итхьаматэу Мыгу Бислэан Иофтхьабзэм кышшыгышылагь. Ащ зэрэхигьэунэфыкыгьэмклэ, федеральнэ программэхэмрэ республикэм и Правительствэ кьаритырэ Iэпылэгьумрэ яшлагьэкIэ Адыгеим иныбжьыкIэхэм социальнэ мэхьанэ зилэ Иофтхьабзэхэм ягьэцэкIэнклэ амалэу ялэр илгьэс кьэс нахьыбэ мэхьу. Мыгу Бислэан Адыгеим и Плышхьэу Кьумпыл Мурат «тхьауегьэпсэу» рилуагь ныбжьыкIэ движением изегьэушомбгьун ышхьэкIэ илахэ зэрэхышыхьэрэм фэшI.

Адыгейм и Лышыхъэ ныбжыкIэ организациехэмрэ объединениехэмрэ япашэхэм Адыгэ къэралыгъо университетым иактовэ зал ифойе шадгугуылагъ. Къумпыл Мурат ныбжыкIэхэм зерафэразэр

кылыагы кол-гупчэ зыклым дэ-
гьоу зэрэщылэжагыэхэм фэшл,
ахэм гухэлпэу ялэхэм кьаклэ-
упчлагь. Ныбжыкклэ объедине-
ниэхэм ялэщэхэм форумхэм
язэхэщэнклэ гухэлпэу ялэхэр ащ
кыфалотагы, республикэм шы-
зрахэхэрэ лофтхэбзэ пстэуми
ахэлэжэнхэм зэрэфэхьазыр-
хэр кылауагы.

Къумпыл Мурат апшээр
еджаплэхэм ястудентхэм кя-
джагъ гэсэнэныгъ дэгъу зера-
гэгъотынын аналэ тырагъ-
тынэу, ялоф хэшлыкышхо фырялэ
хъунэу. Адыгеим и Лышхъэ
кызырэхигъэщыгъэмкӀ, АР-м
и Къэралыгъо Совет — Хасэр,
министрэхэм я Кабинет игъу-
сэхэу гэсэнэныгъэ языгъэгъоты-
рэ организациехэм, социальнэ
проектхэм тапэкӀи лэпылэгъу
афэхъущыгъ.

«Адыгеим иныбжыкӀэхэр»
зыфилорэ форумыр жӀоны-

гъуаклэм и 12-м къыщегъэжа-
гъэу жьоныгъуаклэм и 14-м нэс
республикэм иапшэрэ еджэ-
плитумэ ащыкӀошт. Ныбжьы-
кӀэхэр гъэсэнгъэм епхыгъэ
лофтхьабзэхэм, джэгукӀэхэм,
социальнэ лофтхьабзэхэм, ма-
стер-классхэм ахэлэжьаштых.

Президент грантхэм я Фонд илэпылэгүклэ проектүр пхырачы. Форумум изэхэцакloxэр AP-м и Кээралыгxo Совет — Хасэр, AP-м loфшэнымрэ социальнэ хэхэтоныгэмрэклэ и Министерств, AP-м гэсэныгэмрэ шлэныгэмрэклэ и Министерств, Адыгэ кээралыгxo университетүр, Мыекьопэ кээралыгxo технологичекэ университетүр, обществоу «Шлэныгэм» и Адыгэ кьутам, Ныбжыкloxэм я Урысые Союз и Адыгэ шьольыр организаций ары.

**АР-м и Лышъхъэ
ипресс-къулыкъу**

Жьоныгъуакъэм и 15-р — Адыгэ РеспубликэмкIэ унагъом и Маф

**Адыгэ Республикэм щыпсэухуэ
лътэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!**

ТичIыпIэгъу лъапIэхэр!

Унагъом и Мафэ фэиI тышфэгушIо!

Мы мафэм къегъэлагъо цIыфым ищIыIэныгъэкIи, обществэмкIи унагъом мэхъанэишхо зэриIэр. Обществэм хэлъ шэпхъэ дахэхэм япхыгъэ апэрэ десэхэр унагъор ары цIыфым ыIэ къызицихъэхэрэр. Унэгъо пытэ зэгурьIожьхэм лIэиIэгъубэ къызытэзычыгъэ цIыфыгъэ шэпхъэ дахэхэр арылтых, лъэкъ хабзэхэр къащауэхумэх, зыщыпсэухэр лъэныкъоми, зэрэпса-оу хэгъэгуми янеуцырэ мафэ лъапсэ фаишIы.

Унагъом IэпыIэгъу етыгъэным, ныбжьыкIэхэм гъэсэныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэным, спортым пы-

лхынхэм, ятворческэ амалхэм заушъомбгъуным, кIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ къэухъумэгъэным, уна-гъом шуагъэу къытырэм джыри нахъ зыкъегъэIэ-тыгъэным Адыгеим лъэишэу анаIэ щатырагъэты. ЦIыфхэм яцIыкIэ нахъышIу шIыгъэным епхыгъэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэм, ацкIэ унэишхо гъэнэ-фагъэхэр итэгъэнхэм анае тфэлъэкIыцтыр зэкIэ тэиIэ ыкIи тапэкIи тиIэцт, унагъо пэпчэ цы-псэунымкIэ Адыгеир нахъ Iэрыфэгъу, нахъ гупсэфы-пIэ зэрэхъуцтым тыдэлэжьэцт.

Адыгеим щыпсэурэ пстэуми, анахъэу етIани кIэ-лэцIыкIухэр зыпIухэрэм е ны-тыхэр зышхъарымы-тыжъ кIэлэцIыкIухэр зыпIунэу зыштагъэхэм, са-быибэ зэрыс унагъохэм лъэишэу тызэрафэразэр мы мафэм къэтIонэу тыфай.

Ныбджэгъу лъапIэхэр, зэкIэми тыгу къыддгIэу

тышфэуфэлъаIо псауныгъэ пытэ, цыIэкIэишIу шыуи-Iэнэу, зэгурьIоныгъэ шыуазыфагу илъэу, шIоу цыIэр шыуапэкIэ къыкIэу шыуапсэунэу! Мафэ къэс гъэхъэ-гъакIэхэр шыушIыхъэу шыуиунагъохэм язэтегъэ-псыхъанкIэ, цыIэкIэ-псэукIэу ахэм арылтым зыкъе-гъэIэтыгъэнымкIэ шыуимурадхэр къыжгъудэхъун-хэу шыуфэтIо!

**Адыгэ Республикэм и Лышхъэу,
Урысые политическэ партиеу «Единая Россия»
и Адыгэ шьолъыр къутамэ и Секретарэу
КЪУМПЫЛ Мурат**

**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхьаматэу Владимир НАРОЖНЭР**

Нахъыжъхэм ялъагъо рэкIох

Анахъ гүфэбэныгъэ зыхэлъ мэфэкIым ипэгъокIэу нахъыжъым лътэныгъэ зыщыфашIырэ, адыгагъэр, шэн-хэбзэ зэхэтыкIэхэр зыщагъэлапIэхэрэ унагъохэм ащыц теблэгъагъ. Ар къутырэу Гавердовскэм щыпсэухэрэ Къушхъэ Артуррэ Сусанэрэ яунагъу.

Зэшхъэгъусэхэр илъэс 17 мэхуу щыIэныгъэ гъогум зэды-тетхэу къызырыкIохэрэр. А уахътэм къыкIоцI сабыиц къа-пыфагъ.

Шульгэгъурэ гукIэгъурэ зэрылъ унагъор кIэгъэкъон пытэу щыт, ащ фэдэм укытэдженыр насы-пыгъ. УапэкIэ къыкIырэ къынхэр зэпэозыгъэчирэр уигупсэхэмрэ уилахылыхэмрэ къыпфырIэ гүфэбэныгъэр ары. Мыщ дэжым къыхэзгъэщымэ сшIоигъу а ша-пхъэхэр зэкIэ Къушхъэхэм яунагъо щызыгъэпытэрэ ныжъ-тыжъхэр зэрихэр. Артур ятэу Джумалдинрэ янэу Нурыетрэ илъэс 45-м ехъоу зэдыщылэх, унагъом игъэпытэнкIэ щыIэны-гъэм шагъотыгъэ шIэныгъэр джы къахъуагъэхэм зэрафэлъэ-кIэу ахалхъэ.

Артуррэ Сусанэрэ ныбжьыкIэу къэзэрэщагъэх. Пшашъэр Пшы-зэ къэралыгъо медицинэ инсти-тутым икътутамэу Мыекъяупэ дэтыгъэм ия 2-рэ курс исыгъ, кIалэр Мыекъяупэ къэралыгъо технологическэ университетым я 4-рэ курсым щеджэщыгъ. Джы ныбжьыкIэхэр лъэгъо пытэ те-уцуагъэх, Артур АР-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иотделэу Мыекъяупэ щыIэм Iоф щешIэ, Сусанэ врач-кардиологэу Мыекъяупэ районым игупчэ сымэджэщ Iут.

— Джыри гурыт еджапIэм сычIэсызэ нэлуасэ тызэфэхъу-гъагъ. Ащ фэдэ зэфыцIыкIэ тазыфагу илъэу илъэс заулэ тешлагъ. Нэужым унагъо зэдэт-шIэным иIоф Артур къыхигъэ-щыгъ. Джарэуцтэу зы щыIэныгъэ гъогу тызэдэтехъагъ, — **къелуатэ Сусанэ**. — Шыпкърэ пIощтмэ, а уахътэм сыгукIи сшъхъэки унагъо сшIэным сыфэхъазыры-гъэп, илъэс 19 нылэп сыныбжьы-гъэр. Ау сипщ-сигуащэхэр пкъэоу къысфэхъуагъ. Игъорыгъозэ унэгъо зэгурьIожэ зилэ бзылфы-гъэхэм салыпплагъ, ахэм язекIуакIэхэм къысшъхъапэныбэ къахэсхыгъ.

Джырэ щыIэныгъэм узыха-плъэкIэ, ныбжьыкIэхэр пасэу къэзэрэщэхэшъ, псынкIэ дэдэу зэхэкIыжъых. Ащ ушъхъагъубэ

фэхъоу къыхагъэщы, зыхэм — ахъщэр афэмыхъоу, адрэхэм — ялорэ-яшIэрэ зэтемыхъэхэу, нэмыкIэхэри. Сыдэу хъугъэми, унэгъошIэным Iэпэлэсэныгъэхэу ищыкIагъ ыкIи лъэныкъуабэ къызэлъеубыты. Къушхъэхэм яунагъо ар къызэрэдэхъурэм тыкIэупчIагъ.

— Къыхэзгъэщымэ сшIоигъу мылкъум ар зэремыпхыгъэр ыкIи ащ фэдэ гупшысэхэм сызэрапымылгыгъэр, — **elo Къушхъэ Сусанэ**. — Апэрэ чIыпIэр зылыгъэу слытэрэр узэрыхъэгъэ унагъом илъ хаб-зэхэр бгъэцэкIэнхэр ары. Зым ыпшъэ зэкIэри дэлыныу щытэп. Зыбгъэлсэфыцтми, Iоф пшIэцт-ми, узэгъусэу зэкIэ зэдэбгъэ-цэкIэнэу щыт. Унагъом илъ фэбагъэр, гупсэфыныгъэр зэпы-мыоу бгъэпытэмэ, исхэр зэфэ-щагъэхэ мэхуу.

Тигушылэгъу къызэрэхигъэщы-гъэмкIэ, шульгэгъуныгъэм, гүфэ-

багъэм унэгъошIэныр къыщегъэ, ау унэгъо пытэ бгъэпсыным ылъапсэр зэшхъэгъусэхэм цы-хъэ зэфашIыжъыныр, лътэныгъэ азыфагу илыныр, зы гухэлъ зыдаIыгъэу ащ къыфэкIонхэр ары.

Цыфым ищыIэныгъэкIэ уна-гъом мэхъанэшхо иI. Сабыим идунэеелпыкIи, иакъыли зыщы-зэтеуцорэр, нэмыкIэхэр ылы-тэхэу, лъэкъ хабзэхэм уасэ афишIэу зызигъасэрэр, цыфы-гъэ хэлъэу зыщапIурэр унэгъо кIоцIыр ары. Къушхъэхэм яуна-гъо кыхъухъэгъэ кIэлэцIыкIуи-щыр нахъыжъхэри, ны-ты ныб-жьыкIэхэри зэготхэу агъасэх. Анахъыжъэу Альберт Гавердов-скэ гурыт еджапIэм ия 8-рэ класс щеджэ, ащ къыкIэлпы-кIорэ Джэнэт я 6-рэ классым ис, анахъыкIэу Аслъан мыгъэ еджапIэм чIэхъанэу агъэхъазы-ры.

— Тисабыихэр нанэ нахъ фэ-

гъэзагъэх, — **къелуатэ Сусанэ**, — ащ дэпцэрыхъэх, ацкIэ ады-гэ шхыныгъохэр дэгъоу зэрагъа-шIэх, бзэр алуелхъэ, хабзэхэр арегъашIэх. Тикультурэ нахъ ашIэным фэтэщэх, мары Джэнэт «Мыекъяупэ инэфылпэхэм» ахэт. Адыгэ тхакIохэм ятхылхэм ятэгъаджэх. Плуныгъэм ылыны-къокIэ Артур лъэшэу ыналэ атет, игъом еджэжьыгъэхэмэ кIэупчIэ, цагу IофшIэнхэр зыдарегъашIэх, ежъ-ежырэу ашъхъэ лыплъэ-жыныхэу зэрэщытыр агурегаIо.

Джырэ уахътэм сабыиц къэб-гъэхъуныр макIэп, ау блэкIыгъэм ялэщыгъэ нэбгырэ пчыагъэм ебгъапшэмэ, ар бэп. Сусанэ къызыриуагъэмкIэ, ежъ сабыибэ зэрыс унагъом кыхъухъагъ, зэшыпхъуитIурэ зэшитIурэ мэхъух. Ныкылыфгыгъэхэм ялэшлү-гъэ, яфэбагъэ зэхышIыкIэу щыт, сыдигъуи сабыибэ илэныр ыгукIэ зыдидыгыгъ. Апэрэ кIалэр къы-зыфэхъум я 3-курсим исыгъ

ыкIи ны зэрэхъугъэр икъоу зэ-хишIагъэп. Джащ фэдэ, Джэнэт къызэхъум интернатурэм щеджэ-щытыгъ. Ау ящэнэрэ сабыир Iоф ышIэу, уахъти, амали ялэу къа-кIэхъухъагъ. Насыпыр сабыихэм къадакIоу ным елытэ.

— Ящэнэрэ сабыир къызыхъу-гъэм илъэс заулэ тешлагъэу къэралыгъо программэу «Унэгъо ныбжьыкIэ» зыфилорэмкIэ ахъщэ къытатынэу хъугъэ, — къылуагъ Къушхъэ Сусанэ. — Ащ хэдгъа-хъуи, ипотекакIэ унэ тцэфыгъэ. Ащ нэмыкIэу программэу «Зем-ский доктор» зыфилорэмкIэ сомэ миллион къысатыгъ. Анахъэу зэшхъэгъусэхэм зыуж титыр тикIэлэцIыкIухэм якъэкIоцт уахъ-тэ пытэу алъакъо тетыхъу афэдгъэпсыныр ары.

Джыри тищылакIэ бэрэ тызэ-рихылылэу зы лъэныкъо къыхэ-згъэщымэ сшIоигъу — ныбжьы-кIэу къэзэрэщэхэрэр пшы-гуа-щэхэм къахэкIынхэшъ, шъхъафэу псэунхэр нахъ къызэрэхахырэ. Ау тинепэрэ гушIылэгъухэр арэу-щтэу зекIуагъэхэп, зэгурьIохэу, зэдэлужьхэу зэхэсых. Сусанэ зэрэхигъэунафыкIыгъэмкIэ, апэ-рэ мафэм къыщегъэжьагъэу шъхъафэу псэунхэ гупшысэ илагъэп. Джыри къэзэрэмыщэхэ-зэ, Артур зэрякIэлэ закъор, ар янэ-ятэхэм ахэс зэрэшIоигъор ышIэщыгъ. Ащ ишIоигъоныгъэ дыригъэштагъ.

— Нысэр къызытхахъэм илъэс 19 нылэп ыныбжьыгъэр, — **къе-луатэ Артур янэу Нурыет**. — Ащ пае еджэщтми, сабыи къы-пыфэщтми къэнагъэп. Илъэс 17-м къыкIоцI Iорэ-шIэрэ тыхэтэу къыхэкIыгъэп. Хъал-балыкыыр сикIасэп, амал зэриIэкIэ тызэ-гурьIуагъ. Ежыри сшIэнэ къы-лпылплагъ, слорэм къедэлугъ. Пстэуми джы зыуж титыр кIэ-лэцIыкIухэр зыми емыхъуапсэ-хэу, шлукIэ ежъ къыхъуапсэхэу щыIэныгъэ гъогум тедгъэхъанхэр ары.

Унагъом игъэпытэн тиобщес-ствэ пшъэрылъ шъхъалэу непэ илэхэм ащыщ. Унэгъо кIоцIым щызэрахъэрэ хабзэхэм уасэ афэтшIы зыхъукIэ, тиобществи, къэралыгъори нахъ пытэщытх, тикIэлэцIыкIухэми, ахэм къа-текIыжыщтхэми янеушъырэ мафэ нахъ дэхэщт. Къушхъэхэм яуна-гъо фэдэ щысэтехыпIэхэр нахъы-бэу тилэхэмэ, адыгэ лъэпкыыр бэгъоцт, ыпэкIэ лыпкIотэщт.

IЭШЫНЭ Сусан.

Сурэтыр: А. Лаутеншлегер.

Зэлүхыгъэ къэбарлъыгъэ/эс амалхэр.

Щыфым ишлушлэ кюдырэн

Спортым пылхэу, дзюдор зикласэу тыхэгэу исмэ Мэлыщэ Азмэт зымышлэрэ ахэтын фаеп, анахэу тэ тухахтэ кыхиуытагэмэ.

Апэрэ клалэхэу Кобл Якүбэ ыгэсагэмэ, ытэмэ члэгъ кычлэкыгэмэ ащыш, бэрэ Якүбэ игүсэнэу мыху-гэмэ (еджэн ужым Курскэ хэкум агэ-клогыгъ), егъашлэм итренер шыгупша-гэп, идахэ ренэу ылауагъ. Ежыри тренер цларыло зэрэхуыгэзи, Якүбэ бэрэ иупчлэжыгущыгъ, кыггэгъуазэ-щыгъ. Якүбэ иклэлэ гэсагэхэу Мые-кыуапэ кыдыдэхэу, бэнэнымклэ цлэрэ шхьэрэ зэралэм фэдэу тренер юфым-кли гэхьэгъэшхохэр зышыгэмэ тлэклу ялоф нахь псынклагъ Азмэт нахь сломэ, сыхэуэкшонэщтын. Азмэт нахь кын ыльэгъуыгъ...

Мыекыуапэ музыкэм щыфедженэу клалэхэр кыхахыгъ зэхум, Пэнэхэс еджаплэм ыцлэклэ 1966-рэ илгэсым Азмэт Мыекыуапэ кыкылауагъ, ордэ кэ-лоныр кыхихыгъагъ. Ау Якүбэ дэжэ клэз бэнэным зыщыфигасэу риггэжыа-гэти, клалэм зыздиггэзэщтымклэ, ищылэ-ныгъэ зэрипыщтымклэ ыгу джэнджэш илгы хуыгъэ. Чылэр кыпшыгугъэу укыггэклэуагэмэ еджаплэр кыуухын фаети, музыкэ юфымклэ сэнэхьат апэ зэриггэжыгъ. Ау бэнэным лгъэшэу икласэти, ащклэ зиггэзагъ, дзэм дамы-щызэ илгэсныкыо горэм Якүбэ игүсэу юф ышлагъ, бэнэным икыуалай нахь кылэклэхьагъ.

Дзэ кыулыкхэр кызеуухым, зыздиггэ-зэщтым Азмэт ехырэхышэжыныу щытыггэп, физкультурэмрэ спортымрэклэ институтэу Краснодар дэтым члэхьагъ, дэгъоу щеджагъ, Мыекыуапэ Шэуджэн Мосэ ыцлэклэ шызэхашэрэ зэнэкьокхум хэлажыи, спортымклэ мастерыцлэ кы-дихыгъ. Ар хэтрэ бэнаклокли гэхьэ-гъэшху, апэрэ лгъоянэу зышхьарыкын фэяггэр ары. Етланэ кыулай нахь плэклэлэу, бэнэным уфэлэпэлэсэ зыху-клэ, ыпшэ уклон олэкыи, тренерэу юф рыпшлэнэуи классификацие кыуеты. А уахьтэм тызэрэбанэщтыггэр самбэр ары, ау дзюдомы тыфэнэлосагъ, ащкли зэнэкьокхумэ тахэлажыщтыгъ. 1960-рэ илгэсым дзюдор Олимпиадэм хэлажэрэ спорт лгъэпкымэ ахаггэхьагъ. 1973-рэ илгэсым дзюдомклэ Федерацие тыхэгэу зыщызэхашэм, а бэнаклэм бэмэ зыфа-ггэзагъ, Азмэти ахэм ащыщыгъ.

Мэлыщэ Азмэт Курскэ хэкум загъа-клом, кыалэу Железногорскэ спортым клэлэцлыкхэр зыщыфаггасэу илггэ еджаплэм бэнэнымклэ тренерэу лухьагъ. Ау зыпэлуюцогъэ юфыр лэшлэх зэрэмыху-щтыр кыгурылауагъ — ежэ нэмыклэу нэбгырищ самбэмклэ тренерэу ащ лутыгъ, зыфэдэр кыагурэллофэ кыаггэхымагъ, нэмыплъ кыратыгъ, ау ежэ цыф гупы-тэу, теуытаггэ илэу, ышлэрэр ыклэм ниггэсэу ихабзэти, кыуцэкуггэп. Етланэ Азмэт клэлэ нэщх-гушхэу, шэнышлоу, ило залоу, ишлэ зашлэу, цыфмэ ахэхьан-ахэклын елгэкыи, тлэклу-тлэклузэ агуры-лауагъ, нэужым тренер шхьалэуи хуыгъэ.

Ау зэклэмэ анахь юфыггэр Курскэ хэкум дзюдомклэ гэхьаггэ щыпшы пшлоигломэ, Михаил Скрыповым бэнэ-нымклэ иеджаплэ уенэкьокхун зэрэфэ-яггэр ары. Шыпккэ, адрэр милициеи испорт обществэу «Динамэм» хэтыгъ, Азмэт — «Трудовые резервы», ау хэку

зэнэкьокху зыхуыклэ, Скрыповым икклалэмэ уаблэкыи, уашлокыи амал илаггэп. А лгъэхьаным Урысы-емклэ ти Адыгэ хэку, Челябинскэ хэкур, Курскэ, Красноярскэ краир, республикэхэмклэ Украинэр, Бело-русиер, Грузиер, Прибалтикэр зы-фэпшотхэр анахь лгъэшхэу СССР-м итыггэх.

Скрыповым иеджаплэ идзюдоист-мэ Олимпиадэм, дунэе е Европэ зэнэкьокхуэхэм медальхэр кыа-щыхьхэу, спортымклэ заслуженнэ мастерхэр, дунэе класс зилэхэр мымаклэу, спортымклэ мастерыр пчяггэу щытыгъ, тэ тадэжыклэ Кобл Якүбэ зэрэтилаггэм фэдагъ. Сыдэу хуымэ мыхэмэ уябэнын, ау Азмэт кыдэхуыщтыгъ, ыггасэхэрэм ащыш-хэу Игорь Глывукрэ Владимир Мя-конькэмрэ СССР-м, Европэм язэ-нэкьокхуэхэм, дунэе чемпионатхэм медальхэр кыащыхьхэу, спортым-клэ дунэе класс ялагъ, нэбгырэ тлоклитлум ехуымэ спортымклэ ма-стерыцлэр кыдахыгъ. Ахэм Азмэт атеубгъуаггэу, ящыклаггэр амал зэрилэклэ афишлэщтыгъ, партием ихэку комитети, кыалэм ипачэхэми, исполкомыи агурылоу, ахэзаггэу щытыти, бэ икклалэмэ кыафариггашлэ-щтыггэр. Ар а клалэхэми, ятэ-янэхэ-ми ащыгупшаггэп, Железногорскэ щалытэу, осэшхо щыфашлэу илгэс пшылыкхырэ дэсыгъ.

Мэлыщэ Азмэт ыцлэ зэрэлуггэм елгы-тыггэу 1991-рэ илгэсым Тунис дзюдом-клэ ихэшыпыкыггэ командэ (хуулыфы-ггэхэмкли бзыльфыггэхэмкли) тренер шхьалэу раггэблэгъагъ. Ау изакъоу мыкылоу, ежэ зыщыгуггэрэ тренер зау-ла дищэ шлоигуагъ, ауштэу хуымэ, юфыр нахь лэшлэх кыащыфэхуыщтыгъ. Ащи кы-зэггыггэхэти, джауштэу спортымклэ мастерхэу Дэхуужь Сэфэрбий, Евгений Мирошниченкэр, ячылэ клалэу, бэнэкло бэлахэу, Европэм ичемпионэу Хьаклэко Чатиб гүсэ фэхуыггэх. Ялофхэр зэлп-фэфэ Азмэт иунэ исыхи, кыэлэ зэфэ-шхьафмэ ахаггашаггэх. Мэзэ зау-ла тешлаггэу Азмэт Дэхуужь Сэфэрбий зэрищлэжыи, ахэр зэлпкыггэу-лэггуггэх, яклэлэггум зэдэбанэщтыггэх, бзыльфы-ггэхэмклэ тренер шхьалэу ариггэггэнэ-фагъ.

Азмэт Тунис спортымклэ ипачэхэм, дзюдомклэ Федерациеи итхьаматэ дэгъу дэдэу агурылощтыгъ, ахэр гүсэ кышлы-хи, а кэралыггэом икомандэ Мыекыуа-пэ кыщагъ. Етланэ джащ фэдэу тибэ-наклохэр, Якүбэ япачэу, Тунис ышэхэи, кыхьэклаггэх, ныбжыклэхэр зэбэны-ггэх. Мэлыщэ Азмэт ипкыи-псыеклэ, адрэ игүсэу тренерхэр кыготхэу, Тунис ибэнаклэмэ якыулайныггэ хаггэхуагъ, ыпэклэ кыадэмыхуыггэу, Африкэм дзю-домклэ изэнэкьокху ятлонэрэ чыплэр щаубытыгъ. Ар гэхьэггэшхо хуыгъэ, лгъэшэу кыфэрэзаггэх, кыаггэзэжыныхэ зэхум ящытху алозэ кыаггэклотэжыи-ггэх.

Тренер лэлэлэсэ хуыггэу, гэхьэггэ дэггухэр илэу, ащ даклоу зэхэщэн юфми фэкыулаеу, цыфмэ агурылоу, кыгу-

рылохэу зэрэхуыггэм пае дзюдомклэ Урысыем ихэшыпыкыггэ командэ Азмэт раггэблэгъагъ, тренермэ я Совет хаггэ-хьагъ. Тибэнаклохэр зэнэкьокху инмэ (Европэм, дунэе зэнэкьокхуэхэм, Олим-пиадэм анэсыжыггэу) афэггэхьазырггэн-хэ юфыр кыраусэи, дахэуи зэпиггэ-фагъ. Етланэ «Гормост» зыфилорэ кэр-ралыггэу лэшлэлэшхоу псэолэшл фирмэ тлоклым еху зыхэтым физкультурэмрэ спортымрэклэ азыфагу щыклорэ Спар-такиадэмэ япачэу, ытэмэ члэгъ члэтхэу щытыгъ.

Тыдэ щылэжыаггэми, сыд юф фэггэ-заггэми, Азмэт ыгу етыггэу зэшлуи-хы-щтыгъ, цыфмэ альытэщтыгъ. Железно-горскэ ицлыф ггэшлуагъ, непэ кызнэ-сыггэми ащыгупшэрэп. Ежэ ыцлэклэ турнирхэр зэхашэх, командэ пчяггэхэр хэлажыггэх, цыфыбэ кыагылауалэ, кызэлауа-хы хуымэ игугу кыамышлэу хуэрэп.

Хэти кызыщыхуыггэр щыгупшэрэп, анахь шлу елгэггэу, Азмэти Пэнэхэс ренэу кыаклощтыгъ, шгъоажые лэтахэу зыщыджэгущтыггэхэ хэггэуашхьэхэр икыуапэлэщтыггэх, илгыфггэхэми а гүфэ-баггэр ахильхьагъ. Ыкыоу Эдуард кыуа-джэм дэс, цыфмэ альытэ, ятэ илгэуж дахэ рэкло. Ышпхуу Оксани чыжэп, Яблоневскэм щэлсэу. Анахыклэ Руслян янэ игүсэу Москва щыл, ащ щеджагъ, институтыр кыуухыггэу юф ешлэ, амал илэ зэрэхэу ятэ икыуаджэ ари кыэкло.

Щыфышлум Иаджи кыенЮлэн илгэкыищт, Азмэти ахэм ащыш. Ишггэггэу Дэхуужь Сэфэрбий игугу кыишлы зыху-кэ, Югушлукы. «Азмэт ухыггэ-

илгыхьанэу цыф хьалэлэу, гупыкы илэу, цыфмэ афишлэ-щтым емызэщэу щытыггэ, — ело. — Тэ Тунис тызэшхэм сыд фэди тыфэмныкыном ыналэ тетыггэ, тилофшлэн, тилэ-жыапкы, тищылакы — зэклэмэ ггунэ алгыфыщтыггэ. Нэужым тыкызэклогжыи, тыдэ ты-щызэрихьыллэми, зэклэмэ кыа-кыуапэлэщтыггэ, цыф лэшлоу, гүмэкылэу щытыггэ».

Адыгеим илгыклоу Урысыем и Феде-ральнэ Зэлуклэ Федерациемклэ и Совет исенаторэу щытыггэ Хьащыр Асланрэ Азмэтрэ зэрэггэныбджэгущтыггэх, ренэу зэхашэщтыггэх, юф пчяггэмэ яклэщаклоу хууштыггэх. Ащ фэдэу зы юф ггэшлэггон Азмэт игуккэкыклэ Мос-ква щызэхашэггэагъ. Ар кызыжыггэр адыгэ ныбжыкыггэху кыэлэшхом дэсхэм аналэ нахь атыраггэти ашлоиггэти ары. Адыгэмэ, абхьазмэ, абазинмэ лгъэшэу афэсакыштыггэх, зэхашэщтыггэх, зы-щыщ лгъэпкыи ащымыггупшэным пылгы-ггэх. Азмэт ипкыи-псыеклэ спорт клубэу «Адыгэхэр» зыфилорэр зэхашагъ, ащ ипрезидентэу опсэуфэ кыхыггэ.

Москва имэрэу Юрий Лужковым футболимклэ лгъэпкэ зэфэшхьафхэр зыхэхьэрэ Лигэ зэхищэггэагъ. Ащ тур-нирэу щыраггэкыкыггэмэ Азмэт зыпчэ спортклубэу «Адыгэхэр» зыфилорэри ренэу ахэлажыщтыгъ, непэ кызнэсы-ггэми гэхьаггэхэр ешлы. Ащ кышчы-мыуцухэу нэмыкы кыалэмэ адэс адыгэ-абхьаз е абазин клалэхэри язэнэкьокху-мэ кыахашэх, анахэу Санкт-Петербург ггэзаггэхэр. Джы хэхэс адыгэмэ яко-мандэхэри кыраггэблаггэхэ ашлоигуу. Мы зэклэ зыгуккэкыггэр Мэлыщэ Азмэт.

Зэшэоугу класэхэу Хуэрмэ Шамсу-динрэ Мэлыщэ Азмэтрэ зэдэклэлаггэх, егъашлэм зэтэллэггэхуыкыггэхэп. Мэфэ реным Шамсудинэ укылырысыггэми, Азмэт икыбар кыуухыщтэп, ахэм сэмэр-кыуу шьабэ ахэлыщтыгъ. Джы кыте-гушылэ хуымэ, чэфынчггэ тлэклу ынэмэ кыаклэхэ, лэшлэхэп уишггэггэу бггэтлы-лыжыныр.

Спортым пыщэггэ пчяггэмэ апэккэ-кыи кыныггэхэм, тренировкэ мыу-хыжыггэхэм япсауныггэ бэрэ зэщакыкыоу мэхуу. Сыд фэдэу Азмэти кыуачлэ хэ-лгэу, гушхоу щытыггэми, ипсауныггэ кыхыли, ыгу зауэрэ операцие ашлыгъ, кынкылэ зэтэуцожыи, етлани кылазэхэ-зэ аужырэ илгэсхэр кыхыггэх. Ау ыгу кыдыггэу зариггэлэггэуэггэп. «Зэ-закыу, — кыисилоггэагъ, — тлэклу мэх-ггэ кызысхэфаггэр, аужырэу сыгу абзэн зэхуэр ары. «Сыпшыггэ, сезэ-щыгъ, хуу шлоиггэр орэхуу» еслоггэагъ лэзэм. Арыти, лгъыщыпкыи, «о учеркес, укызэкыкыи уфитэп!» кыисилоуагъ. «Сыд пшлэн, учеркесмэ, учеркесэу улэн фае» сггэуи, ащи сеуцоллагъ, мары шхьхэ джыри ошгоггэмкы ггэзаггэ».

Джащ фэдэу щытыгъ Азмэт, илгэс тлоклищырэ пшырэ кыггэшлагъ, ар хуулыфггэхэмклэ джыри зыщышлуггэ уахьт, джыри мэшэсы, ихьаклэщи цыф кыуап, ау зэклэ Тхэ юф. Азмэт щытху хэлэу щылагъ, ишлушлаггэ ыпэ итэу идунай ыхьожыггэ, ау зышлэщтыггэхэм-клэ тигуккэкыж дахэхэм кыахэнагъ. Ары, цыфым ишлушлэ кыдырэн.

КЫУЕКЫО Асфар.

Зэпхыныгъэхэм ялъягъу

Адыгэ общественнэ лофышлэу, политикэу, сатыушлэу, Кавказ Дунэ Ассоциациеу Тыркуем шылажьэрэм итхьаматэу Огуз Берк зэдэгущылыгъу дэтшыгъ, лофэу ышлэрэм кытедгъэгущылагъ.

— Огуз, о кыпфэгъэхыгъэу кытфэплотэна? Гушылэм паче, укызышыгъуэ чыплэр, адыгабзэккэ плэкъуацлэр сыд фэдэха? Адыгэ хэхэсым ымакэу ухъунэу сыдигъо хъугъэ? Сыд кыжыудэхъунэу узшыгугъырэр? Хэкужым укыкыуагъа? Укыкыуагъэмэ, хэкужым паче сыд кэплон плэкышты?

— 1969-рэ ильэсым Токат кьалэм епхыгъэ Турхал районым сыкызышыгъуэ. Сыбэслъэнэй, Мэфэшлукъо ллакьом сышыщ, сянэ Беданыкьохэм ашыщ. Машинэшл сыхъунэу седжэзэ, университетыр кэсымыухэу члэсыдыжыгъэ, джы икларыклэу седжэ. Къэсцагъ, сабыитлу сил. Апэрэ еджаплэм щегъэжыагъэу къашьохэм сапыл. Синыбжыккыгъуэм журналистикэмрэ рекламэ лофхэмрэ сафэгъэзэгъагъ. Аужырэ ыльэсхэм Тыркуем икьалэу Анкара сыдэс, тыгъэмрэ жьыбгъэмрэ аклуачлэккэ электричество зышырэ пкыгъохэм ыккы псэолъэшынэм сапыл. Сицлыклогъом щегъэжыагъэу общественнэ лофхэр сэгъэцаклэх, е хасэм, е хэсашьхэхэм сахэт.

Къайсери зэкъошныгъэ клубым (Адыгэ сатыушл хас) зехищэгъэ Хасэм ихэсашьхэ, гъомылэпхъэ кыдыгъэккыным пылхэм язэхэт сатыушл Хасэм сыратхьаматэагъ, гъефедаклохэм я Союз сыритхьаматэагъ. Мэфих фэдизрэ Налшык сышылагъ. Шыпкыэр плоттмэ, слъэгъугъэхэр дэгъу дэдэхэп. Ар тэрклэ титхыдэжъхэм ахэт хэгъэгугъ. Сэ сыхэку ыккы ащ ицлыфхэр нахьышлунхэу, экономикэм, технологиэм, шлэныгъэхэм альэныкьоккэ апэ итынхэу сыфай, ау сэ сызфаер слъэгъугъэп, мыщ фэдэ лофхэмккэ гуетыныгъэ зэрамылэр сыгу кьеуагъ. Хэкум тышыпсэуным, тымыккыдыным апае экономичекъу, политическэу кыуачлэ тилэн фае. Тыркуем ыккы нэмыкк хэгъэгухэм арыс адыгэхэр мы лъэныкьомккэ клэгъэкъонышлукъ. Тэ тлэккылы мы амалышхор тэрэзэу дгъефедэшъурэп. Лоф мэхъанэнчэхэм тапылэу уахътэр тэгъэккыды.

— Дунэ Кавказ Хасэр тауштыгъу зэхэшыгъагъ? Сыд фэдэ лофыгъохэм шыуапыл? Адыгэхэм яхьылэгъэ сыд фэдэ лофыгъохэр ара нахь мэхъанэ зилэу шыульэгъухэрэр?

— Дунэ Кавказ Хасэр 2018-рэ ильэсым зэхэтцагъ. Тизэхэщаклохэр Тыркуем иккылэ зэфэшъхьафхэм адэхэм лыитэныгъэ зыфашырэ цыфых. Академикхэр, журналистикхэр, сатыушхэр, сурэтышхэр, цыфхэмэ альтытэрэ пэрытхэр зыхэт куп клоклэхшо тэху. Дунэ Кавказ Хасэр (ДКХ) зэхамыщэзэ зэхэщаккэ купым ильэс 12-м лофыгуагъэ зехифыгъ. 2022-рэ ильэсым итыгъэгъэзэ мазэ Анкара зэлуклэхшо цызэхэтцагъ. Адыгэ культурэм, лъэпкы цылэныгъэм ялахьышхо хэзылхъэгъэ цыфхэр едгъэблэгъагъэх. Ильэс къэс «Ильэсым исурэтышл, итхаклу, иполитик, испортсмен, исатыушл, иккэлэтхьамат» тлозэ, нэбгырэ 15-мэ тафэгущо. Мы зэлуклэхэмккэ агъэшлугъэхэм адыгэ палоттныр хабзэ тфэхъугъ. Мы зэлуклэхэр Тыркуем иккыбарлыгъгъэлэс амалхэмэ анэсыгъ, шъэ пчъагъэу ккыбар ашлыжыгъ. Тырку политик цлэрылохэр тизэлуклэхэм ахэлэжыагъэх, джыри ахэлэжъх. Ильэс къэс мы тынхэр ккылэ зэфэшъхьафхэм ашызэхэтцэрэ зэлуклэхэм цыфхэм щятэтых. Мы зэлуклэхэм яшлугъэккэ хэси 8-мэ зычлэтыштыгъэ унэхэр ашашынхэу чыгулахьхэр афэтщэфыгъ, псэуальэхэр афэтшыгъэх.

Дунэ Кавказ Хасэр зэхэ-

тымыщэзэ мы зэлуклэхэр зэхэщаккэ купым ышыштыгъэх. Дунэ Кавказ Хасэр шылэ зэхъум, мы лофыри ащ зехифыхъугъэ.

Тыркуем ипрезидентэу Реджеп Тайип Эрдоган тыригъэблаги, «Дунэ Кавказ Хасэм и Тынхэр» зыфилорэ зэлуклэр президентым иордэунэу цызэхэтцэнэу зэдедгъэштэгъагъ. Ау джашыгъуэм тыхасэхэмрэ типолитикхэмрэ ккызэгъыгъэхэп, «Ахэм изын тлахыгъэп» алозэ, мы зэлуклэм пэрыоху фэхъугъэх. Зымыгъэхъугъэхэм ккылацлоу ялагъэр Кавказ Хасэхэм я Федерациерэ (КАФФЕД), Тыркуе Лъэпкы Хэсэхом Къайсери ыцлэккэ идепутатэу хэтыштыгъэ Хюля Нэргисрэ арых.

Пачыкыагъуэм ыккы Тырку Республикэм ятарихъ тштэмэ, ккыралыгъом ипачэ тилъэпкы шышхэр ккыридзэхэу иордэунэу зыккы ригъэблэгъагъэхэп. Зэлуклэм ыпэккэ ДКХ-м ихэсашьхэ хэтхэмккэ (нэбгырэ 14-у) тырагъэблэгъагъ, Президентым «тилъэпкы ыгъэгущоным паче ышлэн-ылон фаер» зэригъэшлэнэу ыгу хэлъыгъ.

Тэри мыщ фэдэхэмккэ телъэлу: адыгабзэккэ ккыралыгъо телевизионнэ канал ккытфызэлугъахынэу, Анкара Кавказ культурэ гупчэхшо горэ шашы-

дэхэм ккыалэжыгъ. 2023-рэ ильэсым мы тыным иккыдэхынккэ зэлуккэ зэхэшыгъэцба? Ккыккыорэгъэми ишъохъухъа?

— «Ильэсым ианахьышлукъ» зыфэтлорэ тыныр Дунэ Кавказ Хасэм ымыгъэнафэзи «Кавказ хэхэсхэм яанахьышлукъ» тлозэ зэхэтцэщтыгъ. Мыщ изэхэщаккэ куп Дунэ Кавказ Хасэми изэхэщаккы. Лъэныкыо 15-ккэ тынхэр ятэты. Тынэу «Ильэсым ынап» зыфатлорэри мыхэм ашыщ. Мыр Тырку ккыралыгъор загъэпсыгъэ уахътэм шылэгъэ лыхъужьхэм атекыгъэ бын-унагъохэм ашыщхэм ыккы адыгэ культурэр дунэим щызыгъашлэхэрэм ятэты. Ккындур Мухъадин, Щэрджэс лэхъэм иблагъэхэм, Али Щэфик Оздэмыр илахьылхэм, Иорданием ипачыкыхэ ыккыо Алай, Ккыанэккы Арсен мы тыныр зыфдгъэшъошагъэхэм ашыщых. Тизэлуклэхэм Нэхэе Тэмэрэ, Лыбзыу Аслъан, Сэкъур Ольгэ фэдэ оредыло-пшынаохэр ккыдгъэблэгъагъэх. Джыри мыгъэ, 2023-рэ ильэсым ыккылэхэм зэхэтцэщт. Тыныр зыфагъэшъошэцхэр мээитлу ыпэккэ тыхэсашьхэ егъэунэфы.

— Урысыем адыгабзэккэ фильмхэр шытырахых. Тыркуем адыгэ артистхэр, режис-

«Адыгабэ зышыпсэурэ Къайсери иурамхэм ашыщ «Налшык» цлэр ратынэу тыклэдэгъу ыккы ар ккыдэхъугъ».

сер цлэрылохэр исых. Хэкумккэ Адыгэ кинофестиваль шызэхэщаккэ гупшысэм сыд фэдэ еплъыккэ фыуилэр?

— Тыркуемккэ кино тепхыным мылыккышо тефэ ыккы дэгъу дэдэу хъун фае. Мы лъэныкьомккэ анахь амалышлукъ, зэчыи зыхэлхэр ДКХ-м хэтых. Ау мылыккы лофыр зэхэтфын тлэккыгъэп. Ащккэ Урысыем шашлэхэрэм осэхшо ясэты. Мыщ ккыхэккэу Ккындур Мухъадин «Ильэсым ынап» зыфатлорэр еттыгъагъ.

— Пачыкыагъуэмрэ Тырку ккыралыгъомрэ агъэпсыхэ зэхъум адыгэхэр ккыралыгъо лофхэм лъэшэу ахэтыгъэх. Непэ тилъэпкыгъэхэр ккыралыгъо гъэпсыккэ, политикэм сыд фэдэу хэтых? Мы лъэныкьом сыд ккыеплолэщт?

— Тыркуер агъэпсы зэхъум адыгабэ лъэшэу хэлэжыагъ, ау

непэ процент 90-м ахэм ацли ашлэрэп. А лыхъужьхэм «Тынап» зыфилорэ тынхэр алэккэдгъэхъагъэх. Тилыхъужьхэр зэккэми ашлэнэу, ахэм ацлэккэ саугъэхэр агъэгущоуны тызэрэфаем ккыхэккэу шымылэжъхэм тынхэр афэдгъэшъошагъэх. Адыгабэ зышыпсэурэ Къайсери иурамхэм ашыщ «Налшык» цлэр ратынэу тыклэдэгъу ыккы ар ккыддэхъугъ.

Щэрджэс лэхъэм Тыркуер агъэпсы зэхъум лофышхор зехифыгъэх. Урым техаклохэм апэгущыкырэ апэрэ дзэ купыр ыгъэпси, ахэм язэуагъ. Тарихъ шлэныгъэхэмккэ докторэу, профессорэу Токтамыш Атеш «Щэрджэс лэхъэм шымылэгъэмэ, тыркухэм яфитыныгъэ заори шылэщтыгъэп» ылощтыгъ. Щэрджэс лэхъэм мэхъанэшхо зилэ цыфыгъ, ау политикэм хэшылкы фирилагъэп. А зэманым иполитик инхэу Мустафа Кемал ыккы Исмэт Инюню апэгущыкыгъ, ыужыккэ ащ ккыамалыцлэ фаусыгъ. Ежъ ицлыфхэм ямыоным паче Тыркуер ыбгынагъ. Хьалыгъу такырым фэныккыо Иорданием ыпсэ шыхэккыгъ. Ильэс 20 хъугъэу тарихьым хэт мы хэуккыонгъэхшо зыхэлэ еплъыккэр зэлэтыхъуным паче лофыбэ тшлагъэ. Ккыралыгъо ккыулыккыухэм алут цыфышхуагъэмэ тхылыбэ яттыгъ. Гъээзетхэм ккыбархэр ккыаридгъэхъагъэх, тарихъ шлэныгъэлэжъхэр, политик цлэрылохэр зыхэлэжыгъэ зэхэсыгъохэр зэхэтцагъэх, телевидениемккэ ккыэтынхэр ккыагъэлъэгъонхэу тадэгущылагъ. Реджеп Тайип Эрдоган ыпэккэ мыщ фэдэхэм ягугъуи тшлын тыфитыгъэп.

Тырку ккыралыгъо лофхэм адыгабэ лэнэтлэххор алыгъэу ахэтых, ау ахэр ежъ ашъхэккэ мы лэнэтлэхэм алухъагъэх. Ныхьыбэмэ тилъыфхэм апае зыпари ашлэрэп, ежъхэм ялэнэтлэ ккыаухъуменым пылхых. Джы ккыккылэпкыккыошт уахътэм техэщтхэм тилофхэмккэ нахь чан хъунхэу тацэгугъы, тыгуккэ тыфай. Нэмыккэ амышлэщтми, Щэрджэс лэхъэм ыцлэ агъэккыбзэным пылхынхэу тыфай.

— Тыркуе-Урысые Парламентхэм язэккыошныгъэ купхэм ятхьаматэхэу Мурат Байбатур ыккы Хьопсэрыккы Мурат адыгэх. Адыгеим и Лыхъхъэу Ккыумпыл Мурат 2019-рэ ильэсым Тыркуем ккызэккыом, лофыгуагъэ дэгъоу лыккыотэагъ. Адыгэхэм Тыркуемрэ Урысыемрэ азыфагу дэлэ зэфышытыккылэхэр нахь дэгъуым ыльэныкьоккэ джыри лъагъэккыотэнхэ альэккыштыгъ?

— Къэралыгъошхохэм азыфагу мыухыжын земызгыныгъэ ыкӀи ныбджэгъуныгъэ дэлъын ылъэкӀыштӀ. Тыркуемрэ Урысыемрэ апаекӀи ар тӀон тӀэзкӀыштӀ. Ау адыгэхэр Тыркуемрэ Урысыемрэ азыфагу дэлъ зэныбджэгъуныгъэм илъэмыдж хъунхэ алъэкӀыштӀ. Джащ пае Тыркуемрэ Урысыемрэ арыс адыгэхэм пшъэрылышхохэр яӀ. Цыф тэрэхэмрэ екӀолӀакӀэ, еплъыкӀэ тэрэхэмрэ тищыкӀагъэх. Джи адыгэхэр Тыркуем хэбгъэкӀынхэ умылъэкӀынуу щыщ шыпкӀэх ыкӀи къэралыгъор зыгъэпсыгъэхэм ащыщ. Тизиусхъанэу КъумпӀылыр мыщ кызырэкӀуагъэр Ӏофышхуагъ. А къежӀапӀэм нахь тэрэзылоу Ӏоф дэтшӀэн ыкӀи мы зэхэтыкӀэр нахь лъызыгъэкӀотэшт лъэбэкӀу-хэр тыдзынхэ фае.

— **Зэфагъэмрэ Хэжъоныгъэмрэ япартие (ЗХП) ухэт. Ащ адыгэхэм сыд къафихъын ылъэкӀыштӀ? Тыркуем ипрезидентэу Реджеп Тайип Эрдоган**

адыгэхэм апае сыд ышӀагъ? Адыгэхэр ащ готынхэ фая?

— Цыфыр зыщыщ лъэпкӀ къодыем хэшӀыкӀыгъэп. Нэбгырэ пӀэпч илъэпкӀ, идунай, идин еплъыкӀабэ фырил. Сэ сидунае, силъэпкӀ, сидин еплъыкӀэм анахь апӀэблагъэу шыӀэ партиер ЗХП-р ары. ЗХП-м итетыгъом ыпӀкӀэ адыгабзекӀэ укъэгъушӀ-лэнэуи уфитыгъэп, ау ЗХП-м ишӀуагъэкӀэ джи непэ пӀэублэ классхэр адыгабзекӀэ еджэ-джэнхэ тыфит, апшъэрэ еджа-пӀэхэм адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэ ащакӀух. Тыркуем ис адыгэхэм ныбжыи тырку къэралыгъом изыкӀыныгъэ, ицӀыфхэм язэготыныгъэ апӀэу-цужьын мурад яӀагъэп. Ащи имызакъоу, мы хэгъэгур яхэку хъуным пае тыркухэм хэгъэгур агъэпсы зэхъум ялахъышхо халъхъагъ. Ау ахэм ягъусэу ялъэпкӀи абзи агъэкӀодынэу фаехэп. Мыр кыддэхъуным пае «цыф тэрэхэмрэ ищыкӀэгъэ цыфхэмрэ» икӀу фэдизэу зэ-

гурылонхэ фае. Реджеп Тайип Эрдоган Тыркуе къэралыгъом итарихкӀэ джынэс ипӀэагъэхэм анахь демократ, анахь кӀолӀэ ин зыхэлъ лӀэхъэтет пэрыт. Непэ Кавказым ис адыгэм нахь нахьыб Тыркуем щыпсэ-урэр ыкӀи Реджеп Тайип Эрдоган ахэр готых. Ау правительствэмрэ тэрырэ тищыкӀэгъэ шӀыкӀэм тет зэхэтыкӀэ дгъэпсын тӀэкӀыгъэп.

— **Быслъымэн дунаим нӀкӀмээз мэфэ щӀэкӀыр енӀкӀы. Тэри быслъымэн лъэпкӀхэм ташыщ, джащ кыххӀэкӀу Швецием Къурланыр зэрэагъэ-стыгъэм, Францием типегъым-бар лъапӀэу Мухъамэд илаккырд сурэт зэрэагъэстыгъэм тыгу егъэузы. Мыщ фэдэхэр шъхъафитыныгъэм изы Ӏахъа, хъауми Ӏэдэбынчъагъа? Швециер НАТО-м хэжъанэу зэрэфаем Реджеп Тайип Эрдоган фырилэ екӀолӀакӀэр тэрэкӀэ Ӏыгъа, ар ышӀхъэ зэрэфимытым инэ-шанэу пльытэн пӀэкӀыштӀа?**

— ЫпӀкӀи къэсӀуагъ, тэ тыадыгъ къодыеп, тыбыслъымэн ыкӀи. КъохъапӀэм фитыныгъацӀэ фаусыгъэу быслъымэныгъэм фӀэпый екӀолӀакӀэ горэ лъэшэу хэлъ. Мыщ ылъапсэхэр лъэпкӀ зэхэдзекӀо ыкӀи чыристан диным еплъыкӀэу афырыӀэхэм къахӀкӀы. ФитыныгъацӀэ аратызэ ашӀэ-хэрэр нӀпӀтӀу зилӀэхэм ашӀэн алъэкӀыштхэр ары. КъохъапӀэр сыдигъуи империалистическӀэу щытыгъ, еж нэмыкӀхэм нахь кызырэкӀокӀэ яплъых. Швецием и Тырку Посольствэ ылупэ тырку быракъыр, Къурланыр цагъэстых. Джи тэри, фитыныгъацӀэ еттызэ, Швецие посольствэм ылупэ тыклоу ащ ибыракъ, КъэбарышӀур (библиер) дгъэ-стыхэмэ хъушт, ара? Мы шӀы-кӀэр цыф нӀпӀтӀу шӀыкӀ, гъэнэ-фагъэу ислъам диным уфӀэпы-ныр ары.

Тырку къэралыгъом ипащэ Тыркуем ифедэхэм апае мӀэ-лажъэ. Урысыемрэ Украинэмрэ зэфагъэ хэлъэу, зэхэдз имылэу

якӀуапӀэ. Швециемрэ Финлян-диемрэ НАТО-м хэжъанхэм пае ищыкӀагъэхэр, Тыркуем иӀэ еплъыкӀэм тетэу мы къэралы-гъохэм тхыгъэу афигъэхъыгъ, ау Швециер игушӀыӀэ епцӀыжыгъ ыкӀи НАТО-м хэжъанэу фый. Мыщ пае Америкэр ыгъэфедэ-зэ Тыркуер зӀкӀигъэкӀонэуи фый. Тизиусхъанэу Тайип Эрдоган егъашӀэми ышӀхъэ кыуфӀэнӀ.

— **МӀэкӀумӀэ Ӏофхэм илъэ-сыбзэ хъугъэу уапыл ыкӀи уинвестор. Адыгэ къэралы-гъом инвесторхэм апае сыд фэдэ амалхэр иӀэх? КъохъӀпӀэ хэгъэгухэм апае сыд фэдэ лъӀкӀ зилэ шӀольыр?**

— ЗӀкӀэ Кавказыр, Адыгеир, Къэбартэе-БӀэлькӀарыр, Абхъа-зыр... адыгэ къодыехэм апаеп — зӀкӀэ тырку инвесторхэм апаи амалышӀухэр зилэ шӀо-льыр. Ащ игъусэу Кавказ саты-ушӀхэм апаи Тыркуер — ама-лышӀухэр зилэ хэгъэгъу.

НЭФШЪЭГЪО Батыр.

«ЫбзӀкӀэ зызфӀбгъазэрэм ыгу кыпфызӀуехы»

Александр Данильченкэр краевед, геральдист, журналист, Урысыем ижурналистхэм я Союз хэт, журналистикэм ылъэныкӀокӀэ Адыгэ Республикэм и ЛышӀхъэ ишӀухъафтын кызыратыгъэхэм ащыщ. ШӀэныгъэм илъэныкӀуабэмэ хэшӀыкӀ афырил, ишӀэныгъэхэм ренэу ахегъахъо.

Адыгабзэр кыгуырӀо, шӀогъэ-шӀэгъон. Теубытагъэу тхыгъэхэм къамыджэшӀуми, гушӀыӀэхэм къарыкӀырэр ешӀэ, адыгэ текст-хэр урысыбзекӀэ зэредзекӀыжъых.

Александр тызыӀокӀэм, «Ады-габзэр сицӀыкӀугъом кыщегъэ-жъагъэу зэхэсхыщтыгъ» зериӀуа-гъэр тӀлӀэубытыпӀэу, бзэр зери-гъэшӀлэнэу зэрэхъугъэр ренэу кьедгъӀотэгъ.

— **Сыкызыцхыгъэу кы-тырӀу Чернышевем (ШӀуджэн район) Уланэрэ Пыщыжъабылэрэ кы-пӀэблагъэх, ахэм адыгэхэр зэрацӀысхуэрэр тӀлӀэ-щтыгъ, ау бзэу зэрыгу-шӀыӀэхэрэр тӀтӀыем, уры-сыбзэм, фӀэдагъэп. Еджа-пӀэм тызычӀахъэм, тез-гъӀэджэрэ кӀэлэзгъӀэджэхэм адыгэхэр ахэтыгъэх.**

Адыгэ радиом икӀэтынхэм тӀэдӀушӀтыгъ, еджапӀэм итхыльеджапӀэ адыгаб-зекӀэ тхыгъэ тхыльгъэу чӀэ-лӀыгъэхэр тӀлӀэгъушӀты-гъэх. ЕджапӀэм ты-щӀэджӀфӀкӀэ лъэпкӀ пстӀумэ къахӀкӀыгъэ цыфхэр зӀкӀэ зӀкӀошху кыталошӀтыгъ. А пстӀумэ адыгабзэр зӀдгъэшӀлӀным тыкыфагъэушӀыщтыгъ,

— ицӀыкӀугъор ыгу кӀэ-кӀыжыгъ Александр. Адыгэ къэралыгъо университет тарихымыкӀэ ифакультет щеджэ зэхъум адыгэ лъэпкӀым итарихъ, икультура, ыбзэ зэрэ-байхэр ыкӀи зэрэгъэшӀлӀгъонхэр

кыгуырыӀуагъ. Дзэ кӀулыкӀум зыдащыми адыгэ кӀэлабэ игъу-сагъ. Адыгабзэу зэрызедӀу-шӀыӀэхэрэр ренэу ытхъакӀумэ итыгъ. ИцӀыкӀугъом кыщегъэ-жъагъэу ыгу риубытэгъагъэхэр ыкӀи кӀэу зэригъэшӀлӀгъэ гушӀы-лӀэхэр кыӀохъу хъугъагъэ. «Уи-мафэ шӀу» зериӀохэрэм зэря-гуапэр зехишӀӀэщтыгъ.

НӀужым ШӀуджэн районым культурэмкӀэ иӀофышӀэхэм адӀэ-лӀэжъагъ, зыхэтыгъэхэр зӀкӀэ адыгагъэх. Ежъыми адыгэ гушӀы-лӀэхэм мӀэхъанэу яӀэхэр нахь кыгуырыӀохъу, ышӀхъэ риубы-тэхъу хъугъэ.

Александр район гъээтӀэу «Зарям», республикэ, МыекӀопэ кӀэлэ гъээтхэм яредакцихэм Ӏоф ащишӀагъ. Мы лъэхъаным республикэ ЛъэпкӀ тхыльеджа-пӀэм краеведениемрэ литера-турэмрӀекӀэ иотдел щӀэлажъэ.

ЗишӀуагъэ кӀекӀыхэрэр

АдыгабзекӀэ тхыгъэ текст-хэмрэ тхыльхэмрэ зэригъэ-федэхэрэм адыгабзэр нахь куоу зэригъэшӀлӀнымкӀэ ишӀуагъэ кӀэ-кӀо. Джащ фӀэдэу адыгъоведением, топонимикэм, археологием зэ-рапылӀым адыгабзэу зэригъа-шӀэрэр кыфагъэпсынкӀэ.

ЛъэпкӀ тхыльеджапӀэм бӀэшӀа-гъэп научнӀ ӀофышӀэу ЕмыкӀ Нурджан итхыльгъэу «КъохъӀпӀэ Черкесиём итопонимикэ ита-рихъ» зыфӀлорэм илъэтегъэуцӀо зыщызэхӀагъагъэр. А. Даниль-ченкэр ащ кышыгушӀыӀагъ, ишӀлӀныгъэхэмрэ инаучнӀ тхыгъэ-хэмрэ къапыкӀырыкӀыгъэ, тхыльым осӀшӀу кыфишӀыгъ. Адыгабзэм

ыкӀи адыгэ культурэм а ӀофшӀа-гъэм хэжъоныгъэхэр фишӀынхэ, кыгъэбаинхэ зериӀэкӀышӀтыр кыхигъэщыгъ.

— **ЧыпӀэцӀӀэжъхэм якъӀ-уакӀэхэм, мӀэхъанэу (куп-кӀэу) яӀэм адыгэхэм ямы-закъоу, нэмыкӀ лъэпкӀхэм къахӀкӀыгъэхэм аналэ тырадз. Сэ Ӏоф зыщыс-шӀлӀэр Ӏотделым урыс кӀэлэ ныбжыкӀэхэр къаӀохъу рагъэжъагъ, адыгабзэр зэрэзбгъэшӀлӀн пӀӀэкӀышӀт тхыльхэм къаӀлунчӀӀх. Сэ сызэрегупшысэрэмкӀэ, Адыгеим щыпсэурэ пстӀумэ адыгабзэр зэра-гъашӀэм, хэти зэрар фӀэхъушӀтӀ. УзыхӀс лъэп-кӀым ыбзэ пӀлӀ зыхъукӀэ, ащ итарихъи пӀлӀшӀт,**

шъхъэкӀэфагъэу фыуӀэм и хӀхъошӀт, — Ӏо А. Даниль-ченкэм.

ЕгъэзыгъэкӀэ бзэр пӀлӀэштӀ

ЛъэпкӀ зэфӀшӀхъафхэм къа-хӀкӀыгъэ цыфхэм ежъхэм абзэ фӀэшъаф егъэзыгъэу зэрагъэ-шӀлӀнэу япӀоныр тэрэзӀп, фаем ежъ-ежъырӀэу зэригъэшӀлӀшт. Ар хэти кызырэдӀэхъушӀтым Алек-сандр адыгабзэр зэрэзэригъэ-шӀлӀгъэ шӀыкӀэр ишыхъат. Ау зыныдӀэльфыбзэ рымыгушӀыӀ-хэрэм ащ изӀэгъэшӀлӀн хъакъэу атель. Уисабый иныдӀэльфыбзэ ицӀыкӀугъом лумылъхъэмэ, ар сыдӀэушӀтӀ ежъым шӀу ылӀэгъу-шӀа, уасӀэ фишӀышӀтӀа?

— **Адыгабзэр зӀбгъэшӀлӀныр орыкӀэ кыныгъа?** — теупчӀыгъ Александр.

— **Бзэ пстӀури зӀбгъэшӀлӀ-ныр псынӀагъон, ау ады-габзэр нахь зӀбгъэшӀлӀгъуае-хэм ащыщ. Сэ зыми бзэм сыфыригъӀэджагъэп. Ӏоф зыдӀэсӀагъэхэм ныдӀлӀ-фыбзэу аӀульыр бӀэрэ зӀхӀэ-схы зӀхъум, гушӀыӀэхэри, ахэм якъӀуакӀи нахь кызы-гурылоу сыублагъ. ЗӀкӀэмэ анахь кыныр хъарыф Ӏужъхъэм якъӀуакӀэ зӀб-гъэсӀныр ары. Адыгэм кыы-зериӀорэм фӀэдэу сэ гу-шӀыӀэхэр кызырӀэсы-мыӀохэрэри кызызурӀо. Ау «Уи-мафэ шӀу», «Дэу ушӀы-та?» зӀсӀуагъэу, ащ ымы-гъэгъушӀогъэ цыф джыри сапӀ кыфагъэп. ЦыфӀу ыбзекӀэ зызфӀбгъазэрэм ынӀэуи ыгуи кыпфызӀуе-хы, нӀшӀукӀэ кыоплӀы.**

Ежъ А. Данильченкэм бзэ зэфӀшӀхъафи 5 ешӀэ, арӀэгушӀыӀэ.

ЗӀкӀэми тигумӀкӀыр

Непэ тисабыйхэм яныдӀлӀ-фыбзэ — адыгабзэр икӀоу зымышӀлӀхэрэр е рымыгушӀыӀ-хэрэр зэрахӀтхэм зӀкӀэми ты-щыгъуаз. Ар зэрӀлӀэпкӀэу игу-мӀкӀыгъу. Сыд фӀэдэ бзэри зы-кӀодырэр ащ рыгушӀыӀлӀэ, зыгъэ-федэрэ пчъагъэр нахь макӀэ зыхъукӀэ ары.

Адыгэ кӀэлӀэцӀыкӀухэм адыга-бзэр икӀоу зэрамыгъэфедэрэр Александр зытыригъэхэрэр ахэм яунагъохэм ныдӀлӀфыбзекӀэ зэрацадэмыгушӀыӀэхэрэр ары. Ащ демыгъэштӀн пӀӀэкӀышӀтӀ.

ЕджапӀэхэми, кӀэлӀэцӀыкӀу ы-гъыпӀлӀэхэми, пӀӀэхэми ар япшӀэ-рылӀ, ау сабыим ыбзэ ылӀлӀ-нымкӀэ нахь пшӀӀэдӀкӀыжъыр зыфӀэгъэзагъэр, нахь мӀэхъанэ зилӀэр унагъор, ны-тыхэр ары.

Хэти иунагъо кыхъухъэрэ сабыим адыгабзекӀэ кушӀэ орӀд-хэр къафатӀомэ, адыгэ пшысӀэхэм адыгабзекӀэ ядгъӀӀӀлӀмэ, «си-шӀӀэо цыкӀу» тӀӀӀӀэ теджэмэ, ныдӀлӀфыбзэр зыфӀэдэр ашӀлӀу ахэр кӀӀэтӀджышӀтых, аӀульӀэу псӀӀушӀтых.

Уисабый ыбзэ емыгъэшӀагъэ-мэ, ар сыдӀэушӀтӀу шӀу ылӀэгъу-шӀа, уасӀэ ритышӀтӀа? ШӀуиса-быйхэм шӀуиунагъохэм адыга-бзекӀэ шӀуацадӀэгъушӀ.

ШӀАУКЪО Аслангуаш.

МэфэкI Ioфтхьабзэхэр зэхащагъэх

Зэнэкьокъухэм ахэлэжыгъэх хэбзэухъу-макIохэр, хьыкум приставхэр, УФ-м ошIэ-дэмышIэ IoфхэмкIэ и Министерствэ и ГъэорышIапIэу Адыгеим щыIэмрэ бзэджашIэхэм пшъэдэкIыжъ ягъэхыгъэнымкIэ федеральнэ къулыкъум республикэмкIэ и ГъэорышIапIэрэ ялыкIохэр, нэмыкIхэри.

КъулыкъушIэхэм лъэныкъуи 6-кIэ заушэ-тыгъ. Анахъ гъэшIэгъонэу рекIокIыгъэр къызэдэчъэнымкIэ эстафетэр ары. Ащ текIоныгъэр къыщыдихыгъ Росгвардием вневедом-ственнэ ухъумэнымкIэ иотдел икомандэ. Мыщ хэтхэр анахъ лъэшыгъэх клапсэр зэпэкъудыигъэнымкIэ, автоматэу Калашнико-вым изэхэхынкIэ ыкIи изэхэлъхъажынкIэ, мы пшъэрылгыр псынIкIэ дэдэу ыгъэцэкIагъ Iэшъхэмэфэ Азэмат. УФ-м ошIэ-дэмышIэ IoфхэмкIэ и Министерствэ и ГъэорышIапIэу Адыгеим щыIэм илыкIо такъыкIи 5-м къыкIоцI килограмм 24-рэ къэзыщэчырэ гирыр гъогогъу 97-рэ къылэтыгъ, мы лъэныкъомкIэ ащ текIоныгъэр къыдихыгъ. МэфэкI Ioфтхьабзэр футбол цыкIум ифинал ешIэгъукIэ аухыгъ.

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдзы-гъэкIыгъэр:

АР-м лъэпкъ Ioфхэм-кIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэ-гъухэм адырIэ зэпхы-ныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79

Редакцием авторхэм къаIыхэрэр А4-кIэ заджэхэрэ тхьапэхэу зигчъагъэкIэ 5-м емыхъухэрэр ары. Са-тырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахъ цыкIунэу щытэп. Мы шапхъэ-хэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкIегъэкIожых. **E-mail: adygvoice@mail.ru**

Зыщаушыхьатыгъэр:
УФ-м хэутын IoфхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэоры-шIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр

4246
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 788

Хэутыным узчыкIэтхэнэу щыт уахьтэр
Сыхьатыр
18,00

ЗыщыкIэтхэгъэхэу уахьтэр
Сыхьатыр 18,00

Редактор шъхьалэр
МэшIэкъо С. А.

Редактор шъхьалэм игуадзэр
Тэу З. Дз.

ПшъэдэкIыжъ зыхьырэ секретарыр
ЖакIэмыкъо А. З.

Дзюдо

ХагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къыдаыхыгъэх

ДзюдомкIэ зэлухыгъэ шьолыр турнир къалэу Черкесскэ щыкIуагъ.

Мыекъуапэ олимпийскэ резервымкIэ испорт еджапIэу Кобл Якъубэ ыцIэ зыхьы-рэм зыщызыгъасэхэрэм гъэхъэгъэшлэхэр ашыгъэх, хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къыдаыхыгъэх. Зэнэкьокъур спорт ком-плексэу «Юбилейнэм» щыкIуагъ.

Зыныбжъ илъэс 15-м шIомыкIыгъэхэм язэнэкьокъухэм Урысыем ишъолыри 6-мэ къарыкIыгъэ спортсмен 700-м ехъу хэлэжыагъ. Адыгеим илыкIохэм чанэу зыкъагъэлъэгъуагъ, алырэгъум дэгъоу щыбэнагъэх ыкIи хагъэунэфыкIырэ чIыпIых къыдаыхыгъ. Ящэнэрэ хьугъэх Юрий Щетинкэрэ Арутюн Авагянэрэ, ятIонэрэ чIыпIэр къафагъэшъошагъ Хьакурынэ Даутэрэ Хьалащтэ Ислъамрэ, текIоныгъэр къыдаыхыгъ Хьасанэкъо Алыырэ Альберт Лаврентьевырэ. КIалэхэр зыгъасэхэрэр Хьакурынэхэу Дамиррэ Ларисэрэ.

Къатхэхэрэм яшIошIрэ редакцием иеплъыкIэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкIышт.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр БЗЭШУ Асхьад.